

Hitelszövetkezeti szervezetünk Erdélyben.

Előadó: **Gróf Bethlen László**, a Hitelszövetkezetek Szövetségének igazgatója.

A már világjelentőségre emelkedett szövetkezeti mozgalom különböző szövetkezet-típusai között a hitelszövetkezetek azok, melyek helyes vezetés mellett a legsokoldalubb tevékenységet fejthetik ki és melyek ezáltal legtöbb előnyt tudják tagjaiknak nyújtani.

Mielőtt tehát hitelszövetkezeti szervezetünk mai állapotát adatokkal világítom meg, röviden vázolni kívánom a hitelszövetkezetek hivatását, munkakörét és a lehetőségeket, melyeket működésükkel megvalósíthatnak, hogy ezáltal kidomborodjék az a fontos szerep, melyet ezen szövetkezetek betölteni hivatottak és nyilvánvalóvá váljék annak elkerülhetetlen fontossága, hogy kisebbségünk minden erejével és a rendelkezésére álló minden eszközzel a hitelszövetkezetek, *főleg pedig azok központjának* megerősítésén munkálkodjék, annival is inkább, hogy nem szanalásról, nem kizárólag erkölcsi kötelesség teljesítéséről van szó, hanem egy egészséges, életrevaló, népünk javát szolgáló intézmény olyan megerősítéséről, mely lehetővé fogja tenni egész községek anyagi fellendülését, kisembereink talpraállítását országszerte, amire vonatkozólag már eddig is, jelenlegi szerény kereteink dacára, számos konkrét példára hivatkozhatunk.

A hitelszövetkezetekre főleg két rétegnek van szüksége: a kigazdáknak és kisiparosoknak. Sajnos Erdélyben ezidő szerint iparos-szövetkezetekről nem beszélhetünk, minek okait, lentebb ismertetem, az elmondandók tehát a létező, mezőgazdasági jellegű hitelszövetkezetekre vonatkoznak. Az alapelgondolás az, hogy a falvakban élő kigazda hitelhez egyáltalán nem, vagy drágán jut hozzá, mert sok esetben nem tud olyan fedezetet nyújtani, melyet pénzüintézet elfo-

gadhatna, tehát rá van utalva a drága, kétes hitelforrásokra. A hitelszövetkezet megjelenésével azonban megváltozik a helyzet: kis helyen az emberek mind ismerik egymást, tudják, hogy kinek milyen célra van hitelre szüksége, hogyan gazdálkodik, tehát milyen összegig lehet neki nyugodtan kölcsönt folyósítani. Az adóst azután nemcsak igazgatósága, hanem mondhatni a szövetkezet minden tagja ellenőrzi, mert mindenik károsodnék, ha az adós nem tudná kölcsönét kifizetni. Tudni kell ugyanis, hogy a hitelszövetkezet tagjai üzletrészeik ötszöröséig felelősek teljes vagyonukkal a szövetkezet esetleges káraiért, amely körülmény viszont lehetővé teszi, hogy a hitelszövetkezet saját tőkéjével egyébként arányban nem álló visszleszámítolási hitelt vehet igénybe központjától, esetleg más intézettől.

A helyesen vezetett hitelszövetkezetnek működésében oda kell törekednie, hogy kedvező feltételek mellett, optimum a szokásos bankkamatlábnál 1–2%-al olcsóbban tudjon hitelt nyújtani, viszont betétre ugyanezen százalékkal többet tudjon adni (a mai magas kamattételekhez viszonyítva). Ezen 1–2% eltérésnél nagyobb különbség, bármily előnyösnek is lássék a tagok szempontjából, káros a szövetkezetre. A kihitelezésnél azért, mert kellő jövedelem hiányában a szövetkezet nem tud eleget tenni altruisztikus feladatainak, melyek pedig csaknem fontosabbak a hitelszövetkezet pénzügyi szerepénél, a betéteknél ugyanezen okon kívül azért is, mert kiépített szövetkezeti hálózat esetén, mely törekvésünket képezi, a tulkezdvező betétikamat olyan nagy összegű betétállományt eredményezne, mely a szövetkezet saját tőkéivel nem állana arányban, továbbá sok tőkét vonna el a környékbeli kis- és közép pénzügyintézetektől, ezáltal meggátolva ezeknek határozottan szükséges és hasznos tevékenységét, végül pedig általános kamatlábemelkedés elősegítőjévé válnék. A jól vezetett hitelszövetkezet feladata tagjainak fenti előnyös kamat mellett kis és közepes összegű kölcsönök nyújtása, ezeknek prolongálásánál bizonyos törlesztés feltétlen megkövetelése, hogy ezáltal állandóan forogjon pénze tagjai között, rendelkezésre álljon a többi tag hitelszükségleteinek fedezésére is és korlátozza az adós tagok teljes eladósodását. A nagyobb, hosszabb lejáratú köl-

csönöktől a hitelszövetkezeteknek tartózkodnia kell, bármily jó legyen a fedezet, az ilyen hitelek nyújtása már a bankok üzletkörébe tartozik. Fontos szerepe a hitelszövetkezetnek a kisemberek között a takarékosági szellem felkeltése, melynek eszközei: részletekben fizethető üzletrészek jegyeztetése, hetibetétrendszer bevezetése, iskolai jutalmaikul szövetkezeti betétkönyvek szétszótása, stb. lehetővé teszik a kisemberek tőkegyűjtését és eleinte lassú, mondhatni észrevétlen, de később meglepő arányú gyarapodását.

Azáltal, hogy a tagok hiteligényeiket a szövetkezetnél elégítik ki, továbbá ugyanott gyümölcsöztetik betéteiket, melyeket a szövetkezet felhasználhat, bizonyos nyereség jelentkezik, mely a szövetkezetben, a községben marad és minél erősebb, minél nagyobb forgalmú a szövetkezet, annál változatosabban használható fel ismét a falu, a tagok javára. Ezzel el is érkeztünk a hitelszövetkezet igen fontos, talán legfontosabb hivatásához. A hitelszövetkezet égisze alatt, arra támaszkodva t. i. számtalan és a kisember boldogulására nézve igen fontos intézmény valósítható meg. Nem akarva külföldi példákra és lehetőségekre hivatkozni, csak azokat említem meg, melyek a kötelékünkbe tartozó hitelszövetkezetek egyrészénél már megvalósítottak, abszolút beváltak és örvendetes jelenséggént terjedni kezdenek. Ilyen intézmény a szövetkezet *gazdasági szakosztálya*, mely lényegében nem egyéb, mint gazdakör, azzal a különbséggel, hogy hitelképes, üzletszerűen vezetett alosztály és egységes termelés, értékesítés, közös kísérletezés és gépek használata folytán nagyban hozzájárul az egész községek anyagi és gazdálkodási nivójának emeléséhez. Az *állatbiztosítási szakosztály*, melynek tagjai arányos felosztás mellett viselik azt a kárt, mely tagtársukat valamely állatjának elhullása folytán érte, sok esetben a teljes anyagi romlástól menti meg a károsultat és családját. A *temetkezési egyesület* tagjai az elhunyt hozzátartozóit részesítik segélyben, ugyancsak egyenként elenyésző hozzájárulással. A *kulturszakosztály* népkönyvtárral, hírlapok járatásával ad alkalmat a szövetkezet tagjainak ismeretek szerzésére, faji kulturánk fenntartására és jelentősége mindinkább növekszik, aminthogy mind több és több generáció kerül körünkbe az iskola padjaiból a köte-

lező tanulmányok elvégzése után, de tájékozatlanul multunk, történelmünk, rendeltetésünk, erkölcsi kötelezettségeinkkel szemben. Aki ismeri a falut és azt a számtalan alkalmat, mely egy-egy kisember anyagi összeroppanását okozhatja, nem fogja lebecsülni a példaképpen ismertetett fenti néhány intézményt, melyeken kívül természetesen számtalan módja és alkalmja van a hitelszövetkezetek altruista tevékenységének gyakorlására és örömmel szegezhettük le a tény, hogy ezen a téren határozott haladás észlelhető szövetkezeteinknél.

Ami már most a számadatokat illeti, az 1929. évi mérleg adatai és a statisztika szerint szűkebb hazánkban a Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetsége, mint központ kötelékébe 278 működő szövetkezet tartozik, 95.000 taggal. A hitelszövetkezetek saját tőkéinek összege kereken 50 millió lei. betétállománya 280 millió lei, kihelyezése 408 millió, központtól igénybe vett hitele 54 millió, igénybe vett idegen hitel 23 millió. A szövetkezetek vagyonát képezik továbbá ingatlanaik, 58 székház és kulturház cca 8 millió tényleges (forgalmi) értékben és ingóságai (felszerelések, mezőgazdasági gépek, stb.), úgy, hogy a tisztán kisembereinkből álló hitelszövetkezetek saját, nem lekicsinylendő vagyona kereken *cca 60 millió leire tehető*. Még kevésbé becsülendő le azon erkölcsi tőke, melyet ezen szövetkezeteink képviselnek, tagjaikban fejlesztvén az összetartozás, szolidaritás érzését, módját adva falvaink kulturájának, műveltségének, gazdasági színvonalának emelkedésére és végül hozzájuttatva a hivatásukat falun teljesítő előharcosainkat, a nagyjából lelkészekből és tanítókból álló szövetkezeti vezetőket kisebb nagyobb mellékkeresethez.

Hitelszövetkezeteink központba, a Kolozsvárt székelő Gazdasági és Hitelszövetkezetek Szövetségébe tömörülnek, melynek feladata kétféle: egyfelől a szövetkezetek ellenőrzése, vezetése és bankszerű szakértelmet igénylő művelteinek elvégzése az ellenőri kar útján, másfelől és elsősorban *az egyes hitelszövetkezetek alimentálása*. Ez az a pont, ahol hitelszövetkezeti szervezetünkön segítenünk kell, mert tőkeszegény központtal sem a szövetkezetek egész munkáját, kamatpolitikáját kellő súllyal irányítani nem lehet, sem a

szövetkezeteknek a kisemberekre annyira áldásos működését kellőleg elősegíteni nem tudjuk. A központ által ma nyújtott 54 millió drága visszleszámitolási hitel helyett a mai mértékben és kamatviszonyok mellett *cca 150 millió, 14%-nál nem drágább pénzzel* kellene szövetkezeteinket alimentálhatnunk, mely esetben módunkban állana a ma kényszerűségből idegen hitellel dolgozó hitelszövetkezeteket is újra teljesen érdekkörünkbe kapcsolni és a sok esetben káros külső befolyásoktól megmenteni,

A szövetség 1930. félévi mérlege: saját tőkék 11 millió, betét 16 millió, igénybevett visszleszámitolási hitel 27 millió, szövetkezeteknek nyújtott hitel 54 millió, mondhatni neveltségesen csekély összegekből áll, annak dacára, hogy a legfontosabb szerepet népünk gazdasági talpraállításában ennek az intézetnek kellene betöltenie és számos feladatot teljesítenie, melyre jelenleg még gondolni sem lehet. Az esetben azonban, ha sikerülne erős, súllyal bíró központot teremtenünk, *ami elkerülhetetlenül szükséges*, és ezen központ a mostani rendszerrel ellentétben, mikor visszleszámitolási hitelért az azt nyújtó pénzintézetnek is meg kell hasznát fizetnie, éppen súlyánál, bonításánál fogva direkt, esetleg külföldi hitellel tudna dolgozni, akkor állana hitelszövetkezeti központunk igazán hivatásának magaslatán és oldhatná meg a reá váró olyan feladatokat, amelyenek *a kisiparosok* hitellátása szövetkezetek alapítása által; kisebb *birtok-politikai* alkalmak felhasználása, a mezőgazdasági szakoktatás előbbrevitele beállítandó *vándortanítók* útján, az Erdélyben elszórtan működő kb. *80 tejszövetkezet* és különösen ezek értékesítésének megszervezése és még sok alkalom és lehetőség kiaknázása.

Már most arra a kérdésre, hogy mai nyomorult viszonyaink mellett, kisebbségi bajainkkal tetézt világkrízis idején, saját erőnkől, erős, önálló hitelszövetkezeti központ teremtése lehetséges-e és megvalósítható-e, hogy ezáltal a meglévő, szolid keretbe életet öntsünk, egy kis öntudattal és önbizalommal csakis igennel felelhetünk. Nem naivitás, nem alaptalan optimizmus ez, mert éppen a válságos viszonyoknak és falvaink teljes tönkremenésének kell minden gondolkodó emberünket arról meggyőznie, hogy egyetlen helyes ú

t

és feladat, egyszersmind pedig falvaink, embereink megtartásának egyetlen módja az anyagi segítség, ennek pedig kézenfekvő megoldása a hitelszövetkezeti mozgalom és intézmények komoly támogatása. Annak idején Magyarországon is a 80–90-es évek mostanihoz hasonló agrár-válsága adta meg a lökést a szövetkezeti mozgalom tényleges megindulására és a társadalomnak ezen mozgalommal szemben való érdeklődésére. Most sincs lehetetlenségről szó, csak arról, hogy magyarságunk minden tagja érezze át a helyzet komolyságát, *járuljon hozzá mindenikünk* egy-két üzletrésszel a Szövetség alapítójéhez, hasson oda, hogy mindazon jogi személyek, egyházak, pénzintézetek stb., melyeknek vezetésére mindenki bir bizonyos befolyással a maga patriájában, ugyanezt cselekedjék, mert ha mindenikünk megtette kötelességét ilyenformán, rövidesen adva lesz az erős hitelszövetkezeti központ, a maga beláthatatlan perspektívájú működésével és ennek közvetett és közvetlen előnyeivel. A Szövetség ezen u. n. „*Alapító üzletrészei*”-re nem terjed ki az ötszörös felelősség és, azok névértéküknek jelenleg 10%-át jövedelmezik, úgy, hogy mint tőkefektetés is figyelembe veendő.

Szövetkezeti életünk még egy hiányára kell kitérnem, és pedig a külföldön már igen fontosnak felismert és magas színvonalon álló *szövetkezeti nevelésnek* teljes elhanyagolására. Mivel az egész mozgalom nem légbőlkapott üres elméletekből és elgondolásokból született meg, hanem a gyakorlati élet és fejlődés terméke, ebből kifolyólag pedig állandó térhódítása következik, igen kívánatos volna, hogy alsó és középfokú iskoláinkban lehetőségessé tétessék egy, ezen célra szerkesztendő vezérfonál felhasználásával néhány, a mozgalmat és szövetkezeti eszmét ismertető előadás megtartásának rendszeresítése.

Fentiekben igyekeztem röviden ismertetni a hitelszövetkezeti mozgalom feladatait és erdélyi hitelszövetkezeti ügyünk mai állapotát, mellyel kapcsolatban javasolom:

1. Hivja fel a Szakosztály a Párt vezetőségét arra, hogy a hitelszövetkezeti mozgalmat *legmesszebbmenő* erkölcsi támogatásban részesítse és az ügyet, mint egész magyarságunk ügyét magáévá téve, használjon fel a Párt minden megfelelő alkalmat arra, hogy tagjainak figyelmét a mozgalom

pártolására felhívja, különösen megvilágítva erős, önálló, tőkeerős központ megeremtésének szükségességét.

2. Kérje fel a Szakosztály a Part vezetőségét arra, hogy érintkezésbe lépve kisebbségi iskolaügyünk illetékes vezetőivel, lehetővé tétessék *a szövetkezeti nevelésnek* alsó és középfokú intézeteinkben való felkarolása.

3. Tegye a Szakosztály megfontolás tárgyává azon kérdést, hogy lenne-e praktikus haszna és anyagi lehetősége időnként, más-más vidéken közgazdasági tárgyú gyűlések tartásának, melyeken az illető vidéket különösen érdeklő szakelőadások mellett mindenkor szövetkezeti propaganda-előadás is tartassék.

Gróf Bethlen László:

Tekintettel arra, hogy az előadások terjedelme korlátozva volt s így ahelyett, hogy alapos tanulmányban ismertethettem volna a hitelszövetkezeti intézményt, kénytelen voltam arra szorítkozni, hogy csak képet nyujtsak meglévő hitelszövetkezeti szervezetünkről, felhasználom az alkalmat és e helyről is felhívom magyarságunk kompetens vezetőinek figyelmét ezen intézmény *fontosságára és hivatására*.

Midőn azonban ezt teszem, nem elégedhetem meg az elvi hozzájárulással, bizonyos elvi határozati javaslatok elfogadásával, hanem szeretném az ügyet gyakorlati térre terelni. Előadásomban kifejtettem az erős hitelszövetkezeti központ szükségességét, most azt az elgondolásomat vagyok bátor ismertetni és a jelenlevők támogatását kérni, amint én a központ megerősítését elképzelem.

Véleményem szerint nem akkor egészséges ez a megerősítési akció, ha abban csak egy-két nagy tétel szerepel, hanem egészséges akkor, ha a társadalom széles rétegei egyenként kis tételekkel járulnak a célhoz. Evégből a közeljövőben megynként 3–4 vezetőember felkérését vettem tervbe, kik vidékükön kis fáradsággal nagy propagandát fejthetnének ki és éppen tekintélyüknél fogva bevonhatnák akciónkba vidékük vezető köreit, intézményeit, vállalatait. Méltóztassanak elhinni, hogy nem lesz ezen munka hiábavaló, az egészséges hitelszövetkezeti intézmény előtt nagy jövő áll és az

anyagilag megerősített központ aránytalanul nagyobb erkölcsi értékeket fog kitermelni, mint az erre a célra fordított fáradozásból következethetnének. Még pedig, ha valamikor, úgy ma van leginkább szükségünk erkölcsi tőkékre.

Fontosnak tartom továbbá, hogy vidéken élő intelligenciánk aktív részt is vegyen a helybeli szövetkezetek vezetésében.

A szövetkezetek most meglehetősen magukra vannak hagyatva. Pedig rendkívül fontos volna, hogy a vidéki intelligencia minél nagyobb részt vállaljon magának a szövetkezetek életében.

Ami pedig a szövetkezeti központot illeti, meg van a módja annak, hogy ezt a kérdést állandóan napirenden tartjuk. Jelen van Szász Ferenc úr, aki nemrégiben a sáromberki falufejlesztési konferencián meggyőzően fejtegette, milyen nagy fontossága van annak, ha az intelligencia kimegy a falvakba, maga is tájékozódik a kérdésekről és a népet is felvilágosítja. Tőle két óráig egyebet sem csináltak, mint tanácsot kértek és már reggel négy órakor felköltötték, hogy nézze meg a teheneket.

Eddig nagy foglalkozásunk volt az is, hogy nem volt lapunk. Most a jelenlevő dr. Vékás vezérigazgató úr megbízásából is jelenthetem, hogy megvalósíthatjuk ezt is; a Magyar Nép című lap mellett ezentul négyoldalas szövetkezeti melléklet jelenik meg.

Végül még csak azt kívánom megjegyezni, hogy a szövetkezeti intézmény kiépítésének beláthatatlan perspektívái vannak. Ez a falu életének olyan előmozdítója, olyan előrelendítője lesz, hogy igazán megér minden reá fordított fáradságot és azt a kis törődést, amellyel vele foglalkoztunk.

Dr. Lakatos Sándor:

A szövetkezetek megerősödését és tovább fejlődését a falusi lakosság szempontjából vitális jelentőségűnek tartom. Mindent el kell követni ennek az eszmének propagálására. Emellett fel kívánom hívni az előadó úr figyelmét arra, hogy a szövetkezeteknek nemcsak a falu életében van óriási jelentősége, hanem a városban is, hiszen, amint a délelőtt hallot-

tuk, a városi kisiparosság megmentésének talán egyetlen eszköze az iparszövetkezetek létesítése. Az előadói jelentés rámutat arra, hogy a falvakban elég jól fejlődik a hitelszövetkezeti intézmény. Hogy a városokban nem terjed hasonló mértékben, annak tulajdonítom, hogy közönségünk a szövetkezetekben rendelkezésre álló jogi lehetőségekkel nincs tisztában. Ma már ez a kérdés egész szövevényes jogi komplexum, az újabb ezirányú törvényekkel és rendelkezésekkel s éppen ezért szükségesnek tartom, különösen a városi iparos osztály kitanítását arról, hogyan alakíthat szövetkezeteket és hogy milyen jogi lehetőségei vannak ezzel kapcsolatban. Éppen ezért felhívom az előadó úr figyelmét arra, nem volna e helyes olyan, a jogi és szövetkezeti kérdésekben teljesen jártas vándortanítót útnak indítani, aki városról-városra járva, kitanítaná a kisiparosokat arra, hogy mit kell tenniök és így propagálná a szövetkezeti eszmét.

Dr. Árkossy Jenő:

Két évvel ezelőtt az önálló magyar bank jegyében zajlott le a nagygyűlés. Most be van dobva, mint nagyfontosságú kérdés az országos földhitelintézet kérdése és elérkezünk az Országos Hitelszövetkezet kérdéséhez is. Méltóztassék megengedni, hogy megállapítsam, hogy nem lett semmi az országos nagy altruista bankból s hogy alapos okaim vannak annak feltevésére, hogy kétségbe vonjam, hogy lesz-e valami a Földhitelintézet kiépítéséből is. A szőnyegen levő kérdéshez pedig azt fűzném hozzá, hogy nekünk valóban meg vannak az ilyen jellegű intézményeink, ezt az intézményt azonban tíz éve engedjük haldokolni. Mert akkor, amikor tizennyolc százalékban helyezi ki a visszleszámitolási hitelt az országos hitelszövetkezet a maga fiókjaihoz, mert a magyar bankok éppen olyan drágán adják neki is, mint egy magánfélnek, akkor magától értetődő, hogy nem tudnak eredményeket elérni. Ennek az intézménynek meg vannak a kezei, csupán rajtunk áll, hogy tartalommal töltsük meg. Ennél az intézménynél – amint valóban meg vagyok győződve – arról van szó, hogy azokat a feladatokat, amelyekhez a falu szociális, kulturális és gazdasági előrehaladása

van kötve, egyedül csak az Országos Hitelszövetkezeti Központ keretében hajthatjuk végre és végezhetjük el. Nagyon tisztában vagyok azzal, hogy a Magyar Pártnak nincsen ingerenciája arra, hogy ezt kiépítse. Miután azonban mi-belőlünk áll a párt, rajtunk keresztül kell kötelességévé tenni a magyarságnak, hogy ezt az intézményt a legmelegebben karolja fel. Sajnos, hogy a Magyar Párt vezető tisztviselői között vannak olyanok, akik nincsenek tisztában a szövetségi gondolat fontosságával. Nem szeretném, hogy most már, amikor hallottuk Bethlen László gróf úr előadását, úgy mennék szét innen, hogy jó, hallottunk egy előadást és szétmennék anélkül, hogy magunkban tovább fejlesztenék ezt a gondolatot. Arra kérném a Hitelszövetkezetek Szövetségének vezetőségét, forduljon azzal a kéréssel a Magyar Párt tagjaihoz, bírják reá a párt vezetőségét, hogy a kérdést ne hagyja tovább jelenlegi állapotában.

Báró Jósika János:

Bocsánatot kérek, csak egy esetleges tévedést akarok helyreigazítani. A Földhitelintézet és a Szövetségi Központ nem konkurens alakulatok, mindkettőnek külön, meghatározott feladata van. A Földhitelintézet csak bekebelezésre ad kölcsönt és záloglevelek kibocsátásával foglalkozik, ezzel szemben a hitelszövetkezetek feladata a betétek gyűjtése. Úgy vettem ki ugyanis a tiszteletes úr beszédéből, hogy kételkedik a Földhitelintézet megalakításában, aminek elmaradása nem is lenne baj szerinte, mert hiszen ott van a szövetségi központ. Minden modern országban meg van egymás mellett mindkettő és valóban a tapasztalat bizonyítja, hogy mindkettőre szükség van. Az egyik meg van nálunk és azt fejleszteni kell, a másikat fel kell állítanunk és nem szabad abba bele nyugodnom, hogy nem fog sikerülni.

Gróf Bethlen László:

Köszönettel fogadom a hozzászólásokat és reflektálni óhajtok azokra. A városi hitelszövetkezetekre vonatkozólag megjegyzem, hogy természetes, miszerint ezek megalakítása

is programjában van a központnak, azonban méltóztassék figyelemmel lenni arra, hogy a városi iparosság hiteligényei egészen mások, mint amilyenekkel a falusi szövetkezetekkel szemben a gazdák fellépnek. Amíg a központ nem elég erős, nem volna egészséges azzal foglalkozni, hogy ezeket a szövetkezeteket is beolvasszuk. Most, hogy lapunk lesz, a kérdésnek ezt az oldalát is felszinen fogjuk tartani és magától értetődő, hogy minden ilyen irányú megkeresésre, tanácskérésre a legkészségesebben fogunk válaszolni. A vándortanítók beállítását is tervbe vettük, nemcsak erre a célra és nemcsak egyét, hanem több gazdasági vándortanítóét. Ez azonban mind csak a központ megerősödése után valósítható meg.

Árkossy nagytiszteletű úr hozzászólásához azt fűzöm hozzá, hogy az, hogy a szövetkezet idegen tőkét vegyen igénybe, teljesen ellenkezik a szövetkezeti elvvel. Minden szövetkezet a tagjai hozzájárulása és a saját üzletrész tőkéje arányában és ehhez viszonyítva dolgozik. A központ is csak szövetkezet, az egyes szövetkezetek szövetsége. Ha erősek a szövetkezetek, erős a központ is. A cél azonban a takarékoság, fejlesztése, így a szövetkezetek külön-külön való gyarapodása és a központi hitel egyáltalában nem az egyetlen üdvözítő dolog.

Az utolsó ellenvetésre báró Jósika János már megadta a választ.

A Szakosztály a határozati javaslatot egyhangulag elfogadja.